

In 1933 verrees in Onderdendam een opvallend gereformeerd bolwerk, een kerk met een grote aanbouw aan de westkant en bijbehorende pastorie aan de zuidwestzijde. Voor zijn ontwerp van dit beeldbepalende complex koos architect Albert Wiersema (Bedum) voor de expressieve stijl van de Amsterdamse school, die gedurende het interbellum onder gereformeerden populair was. De voornaamste kenmerken van de bouwkunst van de Amsterdamse school zijn een speelse, beeldhouwde vormgeving van het exterieur, verlevendigde muurvlakken door verspringende elementen, en decoratieve metselverbanden.

Afgescheidenen

De bouw van het gereformeerde kerkcomplex aan het Boterdiep was de uitkomst van een lang gekoesterde droom. Sinds de 19^e eeuw werd er in het dorp door 'afgescheidenen' uit Bedum geëvangeliiseerd. Aanvankelijk vonden de samenkomsten plaats ten huize van Jacob Sierts Wiersema aan de Uiterdijk aan het Winsummermaar. In 1883 werd daar een 'evangelisatie-kamer' afgetimmerd, maar die bleek na enkele jaren te klein, waarna het hele huis werd gekocht. In 1914 werd in Onderdendam een zelfstandige gemeente gesticht. Pas in 1931 werd een terrein aangekocht aan de Bedumerweg langs het Boterdiep.

Architectuur

Kerk en pastorie zijn opgemetseld in gesinterde roodbruine baksteen op een betonnen fundering. In het midden van de driehoekige voorgevel staat een deels ingebouwde toren op een vierkant grondplan. De opvallende bekroning bestaat uit een met koper bedekt zadeldak met gebogen zijden en op de nok een koperen kruis. In de voet van de toren bevindt zich een iets uitgebouwd portaal met een dubbele houten deur. Boven de ingang is een natuurstenen gevelsteen ingemetseld met het opschrift: 'Christus Jezus is in de wereld gekomen om de zondaren zalig te maken 1 Timoth 1.15'. Ter hoogte van de gevelsteen is de toren versmald, wat de verticale aanblik ervan versterkt. De kerk heeft in de beide zijmuren een tweezijdige uitbouw waardoor het volume fors wordt vergroot. De ruimte wordt gedekt door een paraboolgewelf. Dit type gewelf is ook te vinden in kerken van Egbert Reitsma (met wie Albert Wiersema heeft samengewerkt, onder andere bij de Goede Herderkerk te Bedum). De verticale ramen in de zijwanden zijn voorzien van gekleurd glas-in-lood met geometrische motieven.

Interieur

Het interieur verkeert grotendeels in oorspronkelijke staat, met expressionistisch meubilair in de stijl van de Amsterdamse school. De banken zijn in een waaiervorm opgesteld, gericht op de rechthoekige kansel en het orgel voor de westwand. Aan weerszijden van de kansel bevindt zich een bank voor de leden van de kerkenraad en een deur die toegang geeft tot de consistorie.

Het aantal kerkleden nam af, maar de waardering voor het gebouw groeide. In 2002 werd de gereformeerde kerk van Onderdendam door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed erkend als rijksmonument 'van algemeen cultuur- en architectuurhistorisch belang, vanwege de hoge esthetische kwaliteit van het ontwerp van de kerk, vanwege de vormgeving en het materiaalgebruik, vanwege de hoge mate van gaafheid van het exterieur en interieur en de samenhang daartussen'. Ook de pastorie en het hekwerk voor de kerk kregen een monumentenstatus 'vanwege de functionele en ruimtelijke relatie met de andere onderdelen van het complex'. In december 2015 werden kerk en pastorie overgedragen aan de Stichting Oude Groninger Kerken.